

СВЕТИ ДИОНИСИЈЕ АРЕОПАГИТ

О НЕБЕСКОЈ ЈЕРАРХИЈИ

ПРВА ГЛАВА

Презвитер Дионисије сапрезвитеру Тимотеју

О томе да се свако божанствено просвећење, по благодати Божијој, различито даје (саопштава) онима који се управљају промислом, и о томе да је оно (просвећење) јединствено и не само такво, него да је оно заиста једино способно да просвећује оне који га примају

1. „Сваки дар добри и сваки поклон савршени одозго је, силази од Оца светлости" (Јак. 1, 17); такође је и свако изливање просвећења, тај дажд благодати, од Бога Оца, и оно (просвећење) за нас је једина сила која нас поново узвисује и која нас чини јединственима, узводећи нас ка сједињењу са Њиме., јер је од њега и кроз њега и ради њега све" (Рим. 11, 36), као што казује Свето Писмо.

2. Обравивши се молитвом Исусу, истинитој светлости Оца која обасјава свакога човека који долази на свет (погл. Јн. 1, 9), кроз кога смо ми и добили могућност да приступимо Оцу, источнику светлости, приклонимо (себе) колико нам је то могуће, ка светлости свете речи Божије, која нам је дата Оцем и, по могућностима (мери) наших сила, погледајмо на оно шта је изложено у симболима и праобразима (а казује) о чиновима небеских умова (бића, анђелима). Примивши невештатственим (нематеријалним) и неустрашивим очима ума (ту) узвишену и првоначалну светлост Оца, светлост која у праобразима и симболима нама казује о најблаженијим чиновима анђела, поново се устремимо ка том светлу и истинама његових зрака (пројављења). Јер, та светлост никада не губи своје унутрашње јединство мада се по своме, добродетелном својству, разлива ради тога да би се сје-динила са пролазним (смртним), те да би (оно што је подложно смрти) поново узвисила на горе и сјединила их са Богом. Он, сам у себи, остаје и постојано пребива у неизмисливој слави, и оне који на прави начин ка Њему устремљују погледе своје, по мери њихових сила, узводи горе. Јер та божанствена светлост (зрак) нама не може другачије засијати него ли под многоразличитим, светим и тајанственим начинима и при томе, по промисли Оца, свагда прилагођена природи нашој (човечијој).

3. Управо због тога, у првобитном установљењу обреда, наша најсветија јерархија образована (устројена) је по подобију небеских чинов; (управо због тога) су и невештатствени чиновни

представљени (изображени) одређеним материјалним образима (примерима) са циљем да ми, по мери нагаих сила, од светих при-мера (симбола) усходимо ка ономе шта се у њима заиста изображава, ка ономе што заиста нема никаквог чувственог образа (облика, форме). Јер, наш ум другачије не може усходити ка висинама и созерцавању небеских чиновна осим кроз (посредством) њему својствених вештатствених руководстава, тј. кроз прихватање видљивих одраза у покушају да се објасне (појме) невидљиве красоте, да се кроз светлост материјалних твари изо-брази невештатствено озарење; јер све оно шта је изложено у храмовима казује (представља) насићење умственог испуњења духа; сав поредак видљивих красота (украса), постојано указује на небеса, (као што) примање евхаристије (представља) заједничарење са Исусом. Да будемо још краћи: све радње које причадаљеже небеском, нама су (због природе наше најчешће) предати кроз симболе. Управо зато када се погледу нашем жели открити (нешто) о тајанственом поретку небеских чиновна, ми о томе много можемо научити (пажљиво) гледајући на нашу (црквену) јерархију јер она (црквена јерархија) представља чиновне небеских сила изображене нашим (чувственим) образима, како би ми (гледајући на то) усходили ка духовном, те се кроз симболе светих изображења узводили ка јединој и вишњој небеској јерархији.

ДРУГА

ГЛАВА

О томе да се божанствени и небески предмети у многоме изображавају кроз симболе, чак и када се казује о умшш (небеским) силама која немају образ јер, какоје већ споменуто, потребно је имати у виду (способности човечијег) разума и бринути се о његовим способностима да се од нижег устреми ка вишњем, те да се томе прилагоде речи (образи, слике) које говоре о тајанственим и светим изображењима

1. Мени се чини да је пре свега потребно рећи нешто о циљу сваке јерархије и указати на корист коју имају они који њу посматрају. Затим је потребно рећи нешто о небесним чиновима, сходно тајанственом учењу које је о њима изложено у Светом Писму, а онда, на крају, рећи понешто и о томе под каквим се изображењима у Писму говори о поретку небесних чиновна и шта је потребно досегнути да се појми истина (садржана) у тим изображењима. Ово последње је нужно да ми, који смо груби и подобни незналицама, не би у речима Светог Писма које казују о умним силама које имају много лица и ногу, које носе (имају) образ (лик) животиња (погл. Јез. 1,7; Дан. 7,9; Зах. 1,8; 2. Мак. 3, 25; Ис. Нав. 5, 13), да о њима не би другачије мислили него управо кроз те многоразличите симболе; јер, свети богослови (писци књига Светог Писма), те речи заиста употребљавају као симболе којима покушавају да нашем разуму опишу умне небеске силе које немају образа, те да кроз њих (симболе) нас припреме за поимање тајанствених и светих изображења и да нас припреме за узношење ка вишњем.

2. Ако неко прихвата те свете описе бића која су нама (људима) несазнајна и невидљива, потребно је нагласити истину да су ти чувствени описи (који се сусрећу у Светом Писму) веома груби, као што су груба и најфинија (човечија) казивања о анђелским именима. Приступајући том чувственом изображавању савршено бестелесних бића, свети богослови су о томе заиста морали да говоре у онаквим образима (сликама, симболима) који су најприближнији истинама о невештатственим небеским силама, и никоме од њих (светих богослова) није био циљ да та небеска, богоподобна и јединствена бића покуша објаснити (дефинисати) кроз земна и ниска многоразличита изображења. Јер, човеку је кроз те слике (симболе) много лакше да се узнесе ка вишњим истинама које превазилазе све овоземаљско, а такође је потребно о томе нагласити и

због тога да се ми, посматрајући та груба изображења, не би повели у заблуду и прихватајући те симболе као потпуне, не би осмелили да на тај начин понижавамо умне силе небеске, тврдећи да су оне заста онакве какве су представљене кроз споменуте описе. То је потребно и због тога да на самом делу нико од нас не би помислио да се вишње славословље, због употребљених животињских симбола, не састоји у некаквом мукању, да су тамо којекаква јата птица или групе каквих других животиња. По мом мишљењу, истраживање истине показује да најсветија Премудрост, Источник Писма, представљајући умне небеске сила кроз чувствене образе ипак устројава све тако да њих (небеске силе) ничим не умањује (омаловажава) а да нас, који смо силно привезани за земно и ниска (материјална) изображења, узведе ка познању вишњих истина (онолико колико је то нама могуће). И заиста, није без разлога што су бића која немају материјалног образа представљена кроз материјално; са једне стране, разлог за то јесте споменуто својство наше природе да ми нисмо у стању да се без помоћи са стране узнесемо ка созерцавању духовног, а са друге стране, то што Свето Писмо испуњено тајнама, у себи такође скрива и свете и тајанствене истине о небеским умовима (анђелима) иза (за човеков ум) непрозирних светих завеса. Јер, како о томе казује само Писмо, нису сви посвећени у тајне и није у свакога разум способан за њих (погл. 1. Кор. 8, 7). Онима који би можда почели да поричу неподобност употребљених образа, и који би можда почели да говоре о неприличности која обезображава красоту богоподобних и светих анђела, довољно је напоменути истину да Свето Писмо нама своје мисли свагда изражава на двојак начин.

3. Један начин се састоји од изображења која су, по могућности, што сличнија са светим предметима, док је други у образима који ни најмање нису слични и који се у потпуности разликују тако да су далеко од истина о светим предметима. Тајанствено учење које нам је предато кроз Свето Писмо на различите начине описује велике тајне Бога. Оно (Писмо) Бога понекад именује (означава) речју, умом или бићем (погл. Јн. 1, 1; Пс. 135.), указујући нам тако на разум и премудрост својствене само јединоме Богу. У настојању да Њега изобрази понекад употребљава и примере (образе) који су узвишенији (од чувствених) али и тада је заправо далеко од истине која се и таквим примерима жели нагласити јер Бог је изнад сваког бића и сваког поређења; ништа не може бити довољно истинито да би се Он у потпуности изобразио нашем уму; свака реч је далеко од тога да искаже и најмању истину о Њему. Понекад Свето Писмо на величанствен начин казује о Богу називајући га не-видљивим, непостижним, неистраживим (погл. 1. Тим. 6, 16; Пс. 144,13; Рим. 9, 33), али ни тада оно не означава Њега онаквим какав јесте, и пре би се могло рећи да казује о томе шта Он није. Ово је, по моме мишљењу, још својственије Богу јер ми о Њему такође не знамо ништа о томе колико је Он непостижан или неизрецив осим на основу тајанственог светог Предања, које казује (тврди, учи) да се Бог не може поредити ни са једним бићем. И стога, ако у односу према божанским предметима тај, да тако кажемо, одрични начин изражавања ближе прилази истини, то исто треба користити и тада када говоримо о невидљивим и непостижним бићима (анђелима). Свети описи који изображавају небеске чинове кроз црте које су несличне са њима тим самим њима (анђелима) дају још више части, показујући да су они далеко изнад сваке вештатствености. А да такви описи узвишују наш ум, мислим да то нико од благора-зумних неће оспоравати. Јер такви (благоразумни) неће бити обманути кроз описе да су анђели златовиди, да су некакви светлоносни (светловиди) мужеви, да су муњоносни прелепог изгледа одевени у светле одежде који шаљу негакодљиви огањ или да су изображени на било какав сличан начин а на који богословље описује (изображава) силе небеске. Да би упозорили оне који својим разумом не иду даље од видљивих красота (описа), свети богослови су по својој мудрости која превазилази наш ум, притекли таквим очевидно несличним подоби-јама (описима) са циљем да наша чувствена природа не остане заувек привезана за ниска изображења, но да се неприкладно-шћу изображења она пробуди и да узвиси

наш ум тако да би и поред нечије привезаности за метеријално, ипак показали да је реч о бићима која су много узвишенија него што су приказана кроз ниска изображења. Уосталом, не треба сметнути са ума и то да нема ничега на свету шта није добро веома, како о томе казује небеска истина (погл. Пост. 1,31).

4. И тако, из свега (до сада реченог), могу се извући добре мисли о томе да се духовна и разумна (небеска) бића налазе (обитавају) у невештатственом свету и да све оно шта се о њима казује кроз разноврсна чувствена подобија (описе), да то треба разумети у савршено другом смислу. Узмимо као пример гнев који у бесловесним бићима проиходи из страсног стремљења и њихових гневљивих кретања испуњених бесмисленошћу; али, на овај начин се не може разумети гнев у духовним бићима јер он, по мом мишљењу, представља израз снажних разумних кретања и постојаности у богоподобном. На исти начин и жудња у бесловесним представља некакво грубо, незадржљиво стремљење ка наслађивањима које се рађа од наслеђеног (урођеног) кретања и навика (склоности), од бесмислене телесне наклоности ка ономе шта је пријемчиво за чувства. А када ми духовним бићима придајемо жудњу онда када покушавамо да кажемо нешто више о њима (анђелима), тада треба да разумемо (да је реч) о њиховој светој љубави ка невештатствености, ка ономе шта је непостижно и неизрециво за нас, о њиховој постојаној и неослабљивој тежњи ка најчистијем и ничим непомућеном созерцавању, ка вечном и духовном сједињењу са најчистијом светлошћу, са истинама и красотами (Богу). Такође неуздржљивост код њих потребно је разумети као стално стремљење које ничим не може бити заустављено, по чистој и неизменљивој љубави њиховој, ка божанственој красоти и по свецелој наклоности ка истински жуђеном (Творцу). Када говоримо о бесловесним бићима обично их описујемо као она у којима одсуствује реч и чувство, док када говоримо о духовним бићима тада о њима казујемо да она превазилазе све световно и наше речи, које стварамо (проузносно) језиком и које се састоје од звукова, постају савршено мале да би исказале (описале) узвишеност бестелесних умова. Напоменимо још и то да и од мање важних предмета материјалног света могуће је позајмити образе који донекле казују о узвишености небеских бића јер и тај свет (бестелесних бића), добивши своје постојање од Творца, кроз устројство своје изображава трагове духовне красоте који нас могу узводити ка невештатственим првообразима само ако та подобија, о којима смо већ казивали, будемо сматрали као симболе који никако нису идентични са суштином (оних бића) о којима говоре, тако да нам је потребно да добро и правилно разликујемо свако духовно и материјално својство.

5. Видећемо да свети богослови искусно (добро) употребљавају таква подобија не само када описују небеске красоте, него и онда када казују о Богу. Тако они богослове о Богу као сунцу правде (погл. Малах. 4,2), као о звезди даници (погл. Откр. 22, 16) која неугасиво шаље умну светлост; они понекад користе и мање узвишена подобија те Бога именују као огањ неугасиви (погл. Изл. 3, 2), као воду живота (погл. Јн. 7, 38) која утољује духовну жеђ. Понекад позајмљују образе од ниских предмета, називајући Га мирисом прекрасним (погл. Песма над песм. 1, 3), угаоним каменом (погл. Еф. 2, 20). Понекад Њега представљају под образом звери, приписујући му својства лава и леопарда, риса или медведице којој су узели медведиће (погл. Ос. 13, 7-8). Придодајмо овоме и оно шта нам се чини као неприлично, тј. да Он себе представља под видом црва (погл. Пс. 21, 7), а како су нам предали свети мужеви који су досегнули тајне Божије. На тај начин богомудри мужеви и тумачи тајни откривења разликују Светињу над Светињама од предмета несавршених и неосвећених, али прихватају (употребу) изображења, и знајући да су она нетачна и да нису у стању да у целисти опишу красоте и тајне, и употребљавају их на корист онима који жуде за созерцањем. Напоменимо да се божанственим предметима указује више славе онда када се о њима казује кроз одричне црте (речи) и када се представљају кроз

недовољно савршена изображења која су позајмљена од ниских ствари. Исто тако треба и ми да поступамо када желимо да говоримо о небеским силама, тј. када се добронамерно желимо узносити ка невидљивом (анђелском свету). Ето шта је потребно рећи о расуђивању материјалних и неподобних изображења анђела која се сусрећу у списима светих богослова, а сада је потребно одредити шта је нужно разумевати под самом јерархијом и какав је положај оних који учествују у њој. Нека нам руководитељ у речима буде Сам Христос, најузвишенији Наставник у изјашњењу сваке јерархије. А ти, сине мој, саобразно са светим поретком који нам је предат од наших јерарха, побожно пази на свете речи, надахнутим од надахнутог учења и, сакривши свете истине у дубине душе, брижљиво их чувај од оних који нису посвећени јер, како нам то и Писмо казује, не треба бисере стављати пред свиње.

ТРЕЋА

ГЛАВА

Шта је јерархија и који је њен циљ?

1. Јерархија, по моме мишљењу, јесте свети чин и дело које се (по могућности) уподобљава божанственој красоти, и при озарењу свише, даје правац којим треба да ходе они који жуде богоподражавању. Божанствена красота, као јединствена, као блага, као почетак сваког савршенства, мада и потпуно страна сва-ком разнообразју, саопштава светлост своју свакоме по достојанству, и они који јесу њени причасници, кроз божанствене тајнорадње, постају (?), саобразно својој непроменљивости.

2. Циљ јерархије јесте могуће уподобљење Богу и сједињење са Њим. Имајући Бога за наставника у сваком светом делу, и постојано гледајући на Његову божанствену красоту, она (јерархија), по могућности, садржи у себи образ Његов и своје причаснике чини божанственим подобјем, јасним и чистим огледалима која у себе примају зраке светлостног и богочасног светла, тако да испуњавајући се светом светлостју, њима саопштеном, саобразно са божанственим установљењем, изобилно (ту светлост) саопштавају (дају) онима нижим од себе. Јер онима који врше свете тајне или онима који свето чине, сасвим је неприлично радити било шта што је противно светим установљењима свога начасства. И тако, онај ко говори о јерархији, тај указује на свете установе, на образ божанствене красоте; јер, савршенство свакога ко припада јерархији сасстоји се у томе да стреми, колико је могуће, ка богоподражавању и, шта је важније од свега (како говори Писмо), да постане заједничар са Богом... Чинови јерархије захтевају да једни очишћавају а да се други очишћују, да једни просвећују, а да се други просвећују, да једни усавршавају, а да се други усавршавају и уз то сваки, ко-лико је то њему могуће, подражава Христов пример јер божанско блаженство, казујући човечијим (једноставно говорећи), стране је сваком разнообразју, савршено је и не треба никаквог усавршавања; оно очишћује, просвећује и усавршава и оно је узрок сваког светог чина, те самим тим и узор који треба следити.

3. Они који се ослобађају (очишћавају), по моме мишљењу, треба да себе учине савршено чистим и страним за било какве разнообразне примесе; они који се просвећују дужни су да се испуне божанском светлостју како би се узвисили на најчистијим очима ума били способни за созерцавање; на крају, они који се усавршавају, узвисујући се над несавршенима, потребно је да постану заједничари (учесници) у усавршавајућем познавању созерцаваних тајни. Они који су се очистили, дужни су другима давати од своје чистоте, ;оји су се просветили, као танани умови способни да примају светлост, њу треба да преобилно изливају на оне који су је достојни; на крају, они који су са-вршени, као најспособнији да саопште савршенство, дужни су да оне који се усавршавају, посвећују (упућују) у свето познање созерцаваних тајни. На тај начин сваки чин јерархије, по мери својих сила, прима учешће у божанственим делима, вршећи благодаћу и

силом, дарованом од Бога, и оно шта се налази у Божанству, тј. оно непојмљиво, делимично се открива ради тога да би богољубиви умови хитали ка томе.

ЧЕТВРТА

ГЛАВА

Шта означава именовање анђела?

1. Учинивши основне напомене о јерархији, мислим да је сада потребно да кажемо нешто више о анђелској јерархији те да духовним очима погледамо на та њена света изображења која се сусрећу у Писму, и да би се помоћу њих што је више могуће приближили њиховој богоподобној јединствености и прославили Бога, источника сваког свештеноначалничког знања, свештеним хвалама и благодарењима која су Њега достојна. Пре свега нагласимо истину да је Бог творац анђела... И тако, све што постоји управља се промислом Творца. Чак и бића у којима нема душе постоје по промислу Божијем, а тим пре словесна и духовна бића зависе од надсавршене прсмудрости Његове, мудрости која превазилази сваку реч и разумевање. Знајући ово, разумљива је истина о томе да су анђели најближи Богу.

2. Зато што чиновни небеских бића јесу у најближем општењу са Богом и зато што имају преимућство пред другим бићима, не само пред онима која су без душе и која живе животом неразумним, него и пред разумним бићима, какви смо ми, они (анђели) умствено стреме ка богоподражавању, духовно гледајући на првообраз. Они (анђели) имају најблискију заједницу са Њим зато што су они постојано активни, потакнути силом и љубављу Божијом, они свагда ходе напред, невештатствено и без икакве стране примесе добијају озарење и, саобразно са тим, имају живот који је савршено духован. Ето разлога зашто су они (анђели) једини удостојени овога имена. Они (анђели) први добијају божанствена озарења и кроз њих нама се дају откривења. Тако, по учењу богословља, кроз анђеле нам је дат закон (погл. Гал. 3,19; Дела ап. 7, 53); анђели су руководили ка Богу (погл. Мт. 2,13; Дела ап. 11,13; Дела ап. 7,10) мужеве који су се прославили пре закона, и оце наше који су живели после закона руководили или им напомињали шта је потребно чинити, приводећи их на прави пут истине, или им откривајући и објашњавајући скривена виђења надсветских тајни и нека од божанствених предказања.

3. Ако неко казује да се неким светима јавио сам Бог непосредно, такав нека сазна из јасних речи Светог Писма (погл. 1. Јн. 4,12; Пост. 3, 8; Пост. 18,1), да Бога нико никада није видео, и да се Бог јавља светима кроз виђења која су Њега достојна и саобразна сили оних који су били удостојени тих виђења. Виђење које пројављује у себи, као у образу, подобје ничим неизобразивог Бога, правилно се у речи Божијој назива Богојављење јер је оне који су га бшга удостојени узводило Богу, просвећивало их божанственим озарењима и свише им је откривало непостижне истине. Та божанствена виђења којих су били удостојени свети оци откривана су им управо посредством небеских сила. Споменимо само Мојсија и истину изложену у речи Божијој да је закон дат кроз анђеле. Али, реч Божија која нас учи да нам је закон дат кроз анђеле казује нам и о поретку божанственог закона да они који су нижи ка Богу треба да буду приведени посредством виших (бића) јер је Бог преднацртао такав закон како би у свакој јерархији, не само код виших и нижих, него и код оних који стоје у истом чину, постојали први, средњи и последњи чиновни, и да би они који су најближи Богу за ниже били руководитељи у просвећењу и приближавању Богу зарад заједнице са Њим.

4. Такође примећујем да је сама тајна оваплоћења Божијег прво била откривена анђелима, а затим кроз њих, саопштена и нама. Божанствени Гаврило казује свештенику Захарији (погл. Лк.

1, 13) да ће он, по благодати Божијој, добити сина који ће бити пророк, и који ће људима казивати о доласку (оваплоћењу) Христовом од Марије Дјеве. Други анђеоло рекао је Јосифу да се заиста испунило оно шта је Бог некада обећао праоцу Давиду. Анђеоло је благовестио пастире, људе очишћене усамљеношћу и тишином, тако да је заједно са њима и многобројно војство небеских сила узнело хвалебно славословље. Али, погледајмо и на вишња откривења садржана у Писму. Сам Христос, узевши нашу природу без било какве промене божанског, не нарушава Њиме установљени поредак, но се са покорношћу потчињава Оцу и чини вољу Његову уз помоћ анђела. Јер, анђеоло казује Јосифу вољу Оца да заједно са богомладенцем Исусом бежи у Египат, а касније да се поново врати у Јудеју. Не желим да ти казујем о ономе шта ти већ добро знаш, као иа пример о анђелу који је укрепљивао Исуса, као ни о томе да је сам Исус од богослова био назван анђелом (погл. Ис. 9, 6) јер Он сам, као авђеоло говори да је оно шта је слушао од Оца, казивао нама људима ради нагаег спасења.

ПЕТА

ГЛАВА

Зашто се сва небеска бића називају анђелижа!

1. И тако, по мом разумевању, потребно је да кажемо понешто и о разлогу због кога се небески чиновници у Писму називају именом анђела (погл. Пс. 102, 20; Мт. 25, 31) када знамо да је то име својствено само за један, последњи чин, који закључује божанствену небеску јерархију. Мислим да у сваком степену светог чиновначалија чиновници који су виши имају светлост и силу нижих чиновника, док ови други немају оно шта је припадност виших, те зато богослови (ради бољег ноимања истина о свету небеских сила) анђелима називају и чиновнике виших сила јер су они ти који нама откривају и саопштавају првоначалну божанску светлост. Са друге стране, нема повода због кога би последњи чин небеских умова називали началима или престолима или серафимима јер он (најнижи чин) нема оно шта је својствено тим вишим чиновницима. И како тај (најнижи чин) узводи нашу свету јерархију ка светлости, тако и они (анђели) бивају узвођени ка Богу од стране виших степена (небеске) јерархије. Може бити, рећи ће неко, да је име анђеоло заједничко свим силама небеским зато што сви они, више или мање, саопштавају истине добијене од Бога, али да би ово наше учење било још јасније, потрудимо се да кажемо нешто више о узвишеним својствима сваког не-беског чина, онако како је о њима откривено у Писму.

ШЕСТА

ГЛАВА

Који чин небеских бића јесте први, који је средњи, а који је последњи?

1. Колико је чиновника небеских бића, какви су они и на који начин обављају тајне, о томе, како ја мислим, зна једино Бог. Такође и сама небеска бића знају своје сопствене силе, док је нама немогуће у потпуности знати тајне пренебесних умова. Могуће је рећи о томе онолико колико је то Бог нама открио управо кроз саме небеске силе. И зато, ја ништа нећу казивати од себе него ћу, колико је то могуће, изложити оно шта нам је познато из јављања анђела светим богословима.

2. Реч Божија сва небеска бића ради јасноће назива са девет имена. Наш божанствени руководитељ дели их на три тријаде. Они који се налазе у првој тријади свагда предстоје (пред) Богом (погл. Ис. 6,2-3; Јез.1. гл.) и без посредства осталих су у заједници са Њим; јер, свети престоли као и многооки и многокрили чиновници, названи на језику Јевреја, херувими и серафими,

по ономе шта је написано (у Писму), налазе се у великој и непосредној блискости Богу. О тој тријади наш славни наставник казује као о јединственој и истинитој првој јерархији, најближој првонаочној божанственој светлости. Други степен (тријада) садржи у себи власти, господства и силе, док трећи и последњи (степен, тријада) садржи чин анђела, арханђела и начала.

СЕДМА

ГЛАВА

О серафимима, херувимима и престолима, и о њиховој, првој јерархији.

1. Прихватајући такав поредак свете јерархије, ми казујемо да свако наименовање (именовање) небеских умова, показује богоподобно својство сваког од њих. Тако именоване серафима, по мишљењу оних који знају јеврејски језик, означава пламен или оне који горе, а херувими, обиље знања или мудрости. И зато, правилно је учење да су у првој тријади небеске јерархије највиши чиновници пошто се ка њој, као најближој Богу, дају (прва) богојављења. Пламтећим престолима називају се небесни умови због тога што то име изражава њихово богоподобно својство. Јер, и само име серафима казује о њиховој непрекидној устремљености као божанственом, њихову ватреност и хитрину, њихову пламтећу, постојану, неослабиву и истрајну устремљеност; такође казује и о њиховој способности да оне који су нижи узводи ка више, да буди и распламсава у њима жар (пламен) који они (серафими) имају у себи. Исто тако (њихово име) означава и способност да пале и сажижу, да очишћавају, да уништавају сваку помраченост. Име херуеима означава и њихову силу да знају и созерцавају Бога, способност да примају вишњу светлост и да созерцавају божанско благолепије при непосредном његовом пројављивању; означава такође и њихово мудро искуство да другима дају и саопштавају мудрости које су и њима (херувимима) дароване. Име највиших престола означава и то да су они савршено изузети од било какве повезаности са земним, да се они постојано узвишују над свим што је ниже (доле), да надсветовно стреме у вишње и да су свим својим силама уз Бога, да од Њега примају истине у своје потпуном бестрашћу и невештатствености; такође означава да они носе (?) Бога и да са сваком понизношћу испуњавају Његове заповести.

2. Такво је, како мислимо, објашњење имена небеских бића, а сада нам је потребно да кажемо нешто и о њиховој јерархији. Мислим да смо довољно рекли о томе да је циљ сваке јерархије у постојаном подражавању Бога и да се делање сваке јерархије дели на прихватање и саопштавање божанствених истина. Сада желим да кажем, саобразно достојанству тих небеских умова, понешто и о томе на који начин се о њиховој светој јерархији говори у Писму. Потребно је рећи да она (небеска бића) као првостворени, превазилазе сваку видљиву и невидљиву створену силу. Наиме, реч је о бићима која су слободна од сваког порока и о бићима која немају никаквих чувствених маштања, те да су као таква далеко изнад свега осталог. Такође је потребно рећи да они, због своје неизмерљиве љубави према Богу, постојано чувају свој чин у ничим усиљеном и свагда једнаком делању добра; такође они су ти који созерцавају божанска откривења не кроз изображења каква се, на пример, сусрећу у Писму, него они имају савршено и јединствено знање о највишим тајнама кроз созерцавање Самог источника и Његове триипостасне красоте. Због тог дара они и јесу непрестано устремљени ка Њему, и по својој највишој чистоти, по својој невештатственој и духовној красоти, колико је то и њима могуће, созерцавају Бога, и као најближи Њему, и Њиме освећени, они су ти који су од Њега научени божанским истинама.

3. Зато, а то богослови јасно казују, нижи чиновници небеских бића уче се познању божанских истина од оних (бића) који су у вишим чиновима, а који су се тим истинама, колико је то њима могуће, научили од самог Творца. Јер, како говори свети богослов, неки од тих бића, желећи да

сазнају што више о тајни икономије оваплоћеног Логоса, непосредно су научена и добијају откривење од самог Господа о Његовој љубави ка роду човечијем. О томе Исаија казује: „Ја сам, који говорим правду и вриједан сам спасти" (Ис. 63,1). Мени је задивљујуће да та бића, која далеко превишују сва остала, тако побожно жуде за божанским озарењем јер она готово истога трена питају: „Зашто ти је црвено одијело" (Ис. 63, 2), показујући тиме да они желе сазнати што више али никада не убрзавајући просвећење које је на њих ниспослато Богом. Стога прва јерархија небеских умова, просвећена од самог Творца и испуњена истинама колико је то својствено чину њиховом, очишћава, просвећује и усавршава друге. И сада је, сматрам, прикладно да укратко кажемо понешто и о томе да учешће у божанственом знању јесте управо очишћење, просвећење и усавршавање јер је то, да тако кажемо, пут да се на прави начин барем донекле досегне до делимичног познања пренебесних тајни. Тим божанственим знањем којим се очишћава, уједно се и просвећује ум, који тиме постаје способан да у себе прими трупке светлости која са собом доноси познање наднебеских истина.

4. Таква је, по моме мишљењу, прва јерархија небеских бића. Она се налази непосредно и близу Бога, свагда устремљена у вечно познање Њега, по највишем, анђелима приличном, делатном својству. Она созерцава многа и блажена знања, освећује се непосредним озарењима, насићује се божанственом храном (истинама) те је стога и богословље нама, земно-роднима, предало химне које проузноси та јерархија, а у којима се барем донекле може санати понешто о тим најувисени-јим озарењима којих је она удостојена. Јер једни од чинова те прве јерархије, попут жубора многих потока, говоре: „Благословена слава Господња с мјеста његова" (Јез. 3, 12); други пак проузносе ово свето и свечано славословље: „Свет, Свет, Свет Господ Саваот, сва земља се испуни славом Његовом" (Ис. 6, 3). О тим највишим славословљима пренебесних умова, ми смо у оквиру наших могућности, већ говоршга у спису „О божанственим химнама", и колико је то до нас, довољно рекли о њима. Сада је, чини ми се, довољно рећи да прва јерархија, као просвећена (онолико колико је то њима могуће) божанственом благошћу и богословским знањем, и сама као богоподобна јерархија, предаје то знање чиновима који следе за њом. Наиме, она њих учи о томе како богопричасни умови треба да на достојан и њима приличан начин прослављају преблагословеног и свехвалног Бога који је Један и Триипостасан, да Он промишља о свему, почев од пренебесних бића па све до последњих; да Он јесте прво начало и да је творац свега што постоји и да све обухвата Својом непојмљиво оби-лном љубављу.

ОСМА

ГЛАВА

О Господствима, силама и властима, и о њиховој средњој јерархији

1. Сада је потребно да пређемо ка средњем степену јерархије небеских умова и да, колико нам је то могуће, умним очима погледамо ка господствима заједно са истински силним изображењима божанствених сила и власти. Јер, свако именовање тих вишњих бића казује нам и о њиховом богоподражавајућим и богоподобним својствима. Говорење о имену светих господстава, по мом мишљењу, означава свецелу ослобођеност од било какве везаности за земно; казује такође о узвишавању ка горњем; казује да су они (господства) далеко од било каквог унижавајућег робовања, да им је страна пониженост и да постојано стреме ка Богу, истинитом Господству, те да се (колико је то њима могуће) свецело обраћају божанственим истинама. Име светих сила означава непобедиву храброст у њиховим богоподобним делима; означава такође и њихову снажну (силну) устремљеност ка богоподражавању, њихову нелењост и тежњу да созерцавају свеукрепљујућу Силу, те да о Богу, онолико колико то они могу, казују (уче) оне који су иза њих (ниже степене небеске јерархије). Власти су име за небеска бића способна за прихватање озарење божанственим истинама, за бића надсветског духовног владичанства која слободно

употребљавају (користе) своје владичанствене силе да би о тим, божанственим истинама, казивали и другим (нижим небеским) силама. Имајући таква богоподобна својства, средњи степен небеске јерархије очишћен је, просвећен је и усавршен је посредством споменутих божанских озарења непосредствено кроз чинове прве јерархије, а затим, по устроју јерархије, он (средњи степен) учествује у усавршавању последњег степена (небеске јерархије).

2. Знање које прелази са једног небеског бића на друго, потребно је да видимо као знак савршенства које се прилагођава способностима поимања нижих чиновца; јер, тајне које су први степени непосредно добили од Бога у мери њихових сила, они саопштавају средњем степену, а ови последњем, чинећи их (у мери њихових могућности), причасницима тајанственог очишћења, просвећења и усавршења. О овоме ћеш много објашњења наћи у речима богослова. Као пример може послужити истина о Божијем милосрђу над Израиљем. Наиме, Израиљ је по вољи Божијој предат страдању и ропству да би се на тај начин привео истини. Наиме, у време тих страдања, један од богослова по имену Захарије видео је, како ја мислим, једног од првих и Богу најближих анђела, који је, како је речено, од самог Бога добио речи утехе. Такође је видео и другог анђела, из реда нижих чиновца, како иде у сусрет првом ради примања истине и како је, по вољи Божијој, научио богослова да ће се Јерусалим населити великим мноштвом људи (погл. Зах. 8, 6). Други богослов, Језекиљ (погл. Јез. 9, 10. и 12. гл.), такође казује о овим истинама, тј. да се Израиљ кроз казне треба поново привести Богу. У свом казивању он спомиње херувима одевеног у по-дир, знак првосвештенички; такође спомиње анђеле који су држали смртоносно оружје (секире); јер, првом (анђелу) речено је: „Прођи посред града, посред Јерусалима, и забиљежи биљегом чела онијем људима који уздишу и који ридају ради свијех гадова што се чине усред њега", а осталим (анђелима) је речено: „Прођите за њим по граду, и побијте, нека се не жали око ваше, нити се смилује" (Јез. 9, 4-6). Шта рећи о анђелу који је рекао Данилу: „Изађе Реч" (Дан. 9, 23) или о херувиму који је узео огањ? Или, шта још јасније указује на јерархију међу небеским бићима до речи које је записао исти Данило (погл. Дан. 8, 16)? Шта рећи о свему томе шта је записано од стране светих богослова о божан-ственој јерархији небеских чиновца? Уподобљавајући њима, колико је то могуће, чинове наше јерархије, нека нам они послуже као образ да се барем донекле изобрази анђелско благолепије, те да се кроз (црквену) јерархију и ми барем мало упутимо (научимо) тајнама Бога који је начало сваке јерархије.

ДЕВЕТА

ГЛАВА

О началии, арханђелима и анђелима, и о њиховој, последњој јерархији

1. Сада нам преостаје да кажемо нешто и о јерархији која закључује чинове анђела, а која се састоји од богоподобних начала, арханђела и анђела. Мислим да је прво потребно објаснити, колико нам је то уопште могуће, значење тих светих имена. Име начала означава њихову богоподобну способност да началствују и управљају, саобразно светом поретку који приличи началствујућим силама и да свецело себе и друге обраћају ка беспочетном Началу. Такође њихово име, само донекле, пројављује надумне истине о Богу као началу и благоустројитељу началствујућих небесних сила.

2. Чин светих арханђела једнак је небеским началима јер њихова јерархија, како сам већ рекао, иста је са јерархијом анђела. Али како ни у једној од споменутих тријада нема прве, средње или последње, то и свети чин арханђела, сједињује и друга два чина унутар ове (треће) тријаде. Овај чин (арханђели) заједничари и са светим началшш и са светим анђелима, појмећи и чувајући јединство саобразно своме стројном, искусном и неисказивом водитељству. Са последњима

(анђелима) он представља чин који је одређен да учи, да прима божанствена озарења од првих (виших) сила те да их са љубављу предаје анђелима, а кроз њих да те истине саопштава нама у мери колико је то нама доступно. Анђели, како смо рекли, закључују све чинове небеских умова, тако да су они последњи међу небеским бићима која имају својства бестелесних сила. Због тога што помоћу њих можемо барем мало да докучимо скривене тајне тог духовног света, нама је прикладно да овим именом називамо управо сва бића небеских сила. Јер, потребно је имати на уму истину да је виша јерархија (небеских сила) особено блиска Богу и да је непостижна у целости чак и средњем степену те (небеске) јерархије. Средња тријада коју чине света господства, силе и власти, има у свом делу и то да руководи (учи) тријаду у којој су начала, архангели и анђели, последњим степеном небеске јерархије која началствује над нашом (човечијом) јерархијом како би непрестано све било у поретку који је устројио Бог. Управо (знајући ово), богословље уздиже свештеноначалство анђела над нама и онда када Михаила назива кнезом Јудејског народа (погл. Дан. 10. гл.), исто када и друге анђеле назива кнезовима других народа (погл. Пон. Зак. 32,8).

3. Ако неко упита како то да је само Јеврејски народ достојан божанских откривења, на то је потребно рећи да клањање других народа лажним боговима не треба приписивати као кривицу анђелима којима су ти народи поверени јер су ти народи добровољно отпали од доброг пута који води ка Богу; учинили су то по самољубљу, гордости и неразумном поштовању твари у којој су они желели да пронађу Бога. У то искушење паде и Јеврејски народ (погл. Ос. 4. глава). Потребно је напоменути да наш живот није везан зрацима небеског просвећења, као и то да ти зраци не помрачавају (спутавају) слободну вољу човеку. Та неје-днакост у усмерености ка духовном у знатној мери одређује колико је ко испуњен просвећујућом благодати Оца, тако да уколико је неко више отворен (усмерен) ка Богу, то њега више обасјава луч просвећења. И другим народима (између којих смо и ми притекли као беспределном и преобилном мору божанствене светлости спремне да се излије на све и свакога) управља не некакво друго божанство, него Начало свега и ка Њему свети анђели приводе оне који су гладни и жедни Бога. Споменимо Мелхиседека, јерарха који не беше (јерарх, свештеник) лажних богова, него Бога истинитог. Богомудри мужеве казују о њему (Мелхиседеку) као о свештенику јер он заиста беше тај који је, као јерарх, и друге људе руководио на пут служења истинитом и једином Богу (погл. Пост. 14. глава).

4. Твојој свештеничкој мудрости споменимо и о томе да анђеоско беше постављен и над Египтом (погл. Пост. 50. глава); та-кође споменимо и о цару вавилонском коме је кроз свете анђеле речено о промисли и вољи Онога који управља и господствује свиме. Споменимо још једном да су над народима анђели постављени као вождови; да су они (анђели), служитељи истинског Бога, ти који помажу у поимању симболичких виђења којих су достојени свети мужеве. Јер, сетимо се да су, рецимо, Данило и Јосиф имали откривења која им беху дата управо кроз анђеле. И никако не треба мислити н- је Јеврејима управљао Бог, а да су другим народима руководили анђели или други богови. Речи (погл. Пон. Зак. 32, 9) потребно је разумети не тако као да је Бог поделио управљање над нама другим боговима а да је Он преузео водитељство само над Израиљем, него је те речи потребно разумети -ко да је Бог руковођење народима поверио Својим анђелима, да они буду руководитељи ка сиасењу, а да је Израиљ назван тако (Изабраним народом) јер се у њему имао родити Месија. О томе казују и речи: „Јер је дио Господњи народ његов" (Пон. Зак. 32, 9), а такође потребно је нагласити и истину да је и Израиљ, као и остали народи, поверен једном од светих анђела ради тога да се кроз познање истина (које даје анђеоско) узраста ка познању Бога (погл. Дан. 10. глава).

Кратко понављање и закључак о ономе шта је до сада речено о чиновима анђела

1. И тако, рекли смо да вишњи (небески) чиновни стоје непосредно пред Богом, да од Њега бивају очишћени, просвећени и усавршени онолико колико је то њима могуће јер ни они (анђели) не знају све о Богу него, по устројеној (небеској) јерархији, постоје они који о Творцу знају више од других (анђела), те да они те истине предају онима иза себе, а они пак предају онима који су иза њих. Такође смо рекли да они (трећи чин небеске јерархије) тим истинама учи нашу (црквену) јерархију.

2. Према томе, сваки чин јесте тумач и весник о онима који су изнад њега. Бог је устројио такав поредак и установио је у свакој јерархији прикладне степене, тако да је (небеску јерархију) поделио на прве, средње и последње; Он је такође и унутар тих степена начинио божанствене чиновне. Зато и сами божанствени серафими један другогме јасно говоре (погл. Ис. 6, 3), показујући тиме, по мом мишљењу, да први казују другима истине богопознања.

3. Такође је могуће рећи и то да свака јерархија, како небеска тако и човечија (црквена) има свој први, свој средњи и свој последњи степен, пројављујући тиме истину да се сваки од тих степена достојава знања у мери која њима приличи, као и то да светлост најобилније примају први, а да преко њих ту светлост добијају они који долазе иза њих. То такође казује и о истини да Онај који је истински свесавршен, да Он, Свесавршени, нема потребу усавршавања у било чему.

ЈЕДНАЕСТА

ГЛАВА

Зашто се небеска бића називају небеским силама?

1. Ево шта је још (питање) достојно размишљања: зашто анђеле обично називамо небеским силама? Јер, оно шта је речено о анђелима (најнижем чину небеске јерархије), немогуће је, рецимо, рећи о силама. Рекли смо да чиновни виших учествују у просвећењу нижих, а да нижи не учествују у просвећењу виших јер они (нижи) немају сва она својства која имају они који су виши од њих. Али, и поред свега тога, ми и анђеле, а још пре њих, арханђеле, началства, власти и остале, неретко називамо уопштеним именом небеских сила.

2. Називајући све аих тим уопштеним именом, ми тиме ипак не мешамо својства сваког чина; и зато, када без разликовања, све или само неке од небеских бића називамо небеским силама, то чинимо позајмљивањем (коришћењем) само једног од својстава која та бића заиста и имају. Јер то својство (да су небеске силе), а о чему смо већ говорили, не може се односити на нас, мада ни сва небеска бића немају једнаке силе, о чему и сведочи њи-хова (небеска) јерархија, као што смо о томе већ казивали.

ДВАНАЕСТА

ГЛАВА

Зашто се наш Свештеноначалник назива именом анђела?

1. Ревносни истраживачи Речи Божије (Светог Писма) постављају и питање: ако нижи чиновни не учествују у савршенству виших, зашто се Свештеноначалник у Писму назива анђелом (погл. Мал. 2,7; Откр. 2. глава)?

2. Како ја мислим, то не противречи ономе шта смо до сада рекли јер смо напоменули да последњи чиновни не досежу оно знање какво имају први; они (нижи) имају та савршенства у мери њихових могућности по разлогу заједничарења са Богом, који њих и удостојава вишњих озарења. Тако, на пример, чин светих херувима има највишу мудрост и знање; то знање, у мањем обиму, такође имају и они чиновни који су ниже од њих. Као што смо већ рекли, небеска бића имају знање и мудрост управо у мери колико је то одређено за сваког од њих. Са друге стране, по моме мишљењу, у богословљу нашег Свештеноначалника није неприкладно назвати анђелом јер

Он такође има својство да, попут анђела, људима казује о вољи Божијој, у мери у којој то они (људи) могу да прихвате.

3. Када говоримо о овоме, није на одмет споменути ни то да свети богослови понекад небеска бића називају чак боговима (погл. Пост. 32,1; Пс. 58,1; Изл. 7,1), мада нам је познато да је Бог, по Својој природи, далеко изнад и да превишује свако биће, да се ништа од онога што постоји не може назвати Њему подобним. О томе нам казује и истина да свако биће, било оно анђеоло или човек, ради заједничарења са Богом мора непрестано стремити као озарењу божанственим истинама, да би барем мало, у мери својих способности, било удостојено знања о Богу.

ТРИНАЕСТА

ГЛАВА

Зашто се говори да је пророк Исаија био очишћен од стране серафима?

1. Сада, колико нам је то могуће, рецимо нешто о томе зашто је једном од богослова био послат серафим ради очишћења? Јер, неко се може наћи у недоумици зашто пророка не очишћава неки од нижих анђела, него баш онај који припада највишем чину?

2. Неки казују да Свето Писмо, када говори о истини да је један од небеских анђела дошао и очистио богослова, да је тај (анђеоло) назван именом серафима због тога што је пророкове грехе очистио огњем, као и због тога што је тиме побудио њега (пророка Исаију) да се повинује вољи Божијој. И тако, они казују (тврде) да то није био управо серафим него један од (нижих) небеских умова који је нама дат.

3. Мислим да је овакво казивање о овоме сасвим неумесно. А зашто тако мислим? Онај који то тврди, тај за-немарује истину о томе да се сила Божија распостире свуда, да обухвата све и да над свиме пројављује своје промислитељно дејство. Бог се открива умним бићима сразмерно њиховој пријемчивости, а они (умна бића) те истине, као што смо већ рекли, преносе на ниже (чинове јерархије), сразмерно богосозерцатељним својствима сваког од чинова. Да би то још боље разумели послужићемо се једним примером који је, да нагласимо и то, још увек недовољно силан да би у потпуности пројавио сву истину о овоме. Наиме, сунчев зрак када пролази кроз лакоткану тканину и даље у себи носи светлост мада се један део ње ипак зауставља (на тканини) и тако, ако постоји више таквих препрека, зрак ће би-вати све слабији. Подобним образом и жар вишег огња разлива се преобилно пре свега на бића која су му најближа и она су та која најобилније упијају истине. А тела која се супростављају тој истини, не желећи да их прихвате онаквима какве јесу, та тела се могу упо-редити са водом или са нечим што није лако запаљиво, тако да остају недотакнута тим жаром. Виша бића (чи-нови небеске јерархије), познавши истине које им Бог открива, још силније желе да се приближе божанственој сили како би постали подражаватељи исте. А како су сами, у мери колико је то њима могуће, потакнути љубављу да чине дела љубави, они те истине преобилно саопштавају онима који су иза њих, и тако се по про-мислу, божанска светлост разлива на све, по мери њихове пријемчивости...

4. Прихватајући ово, поменути људи који тврде да је виђење које је имао богослов другачије него што се о њему казује у Писму, ипак треба да разумеју да је он озарен истинама управо од вишег чина (небеске јерархије), те да је (поред осталих истина) сазнао и о богоподобним својствима самих светих серафима, чије свето име казује о њиховој огњености, а о чему ћемо нешто касније, колико је то у нашим моћима, рећи подробније. Свети богослов, када види шестокрила бића, види њихово одлучно и силно стремљење ка Богу; он такође гледа и мноштво њихових ногу и лица, видећи тако њихово непрестано кретање, те истовремено кроз (созерцавање) видљивог (виђеног) усходи ка познању невидљивог јер (у ономе шта гледа) он види силу највиших умова, он види њихову свету ревност, он види њихово непрекидно и хитро кретање који припада управо њиховим (анђелским) богоподражавајућим делима (дејствима). Осим тога,

богослов нам казује и о узвишеном певању анђела који је њему и дао (представио) то виђење у мери, колико је то њему (богослову) могуће открити. Анђео му је такође открио истине о томе да и за саме силе небеске заједничарење у божанској светлости и чистоти служи као својеврсно усавршавање, наравно кроз поредак о коме смо већ говорили. Све ово казује у прилог истини да је анђео који се јавио богослову са правом назива серафим јер и тиме се по ко зна по који пут пројављује истина о Богом установљеној јерархији. Анђео који је очистио богослова, са анђелском побожношћу казује њему (богослову) истину да је управо Бог творац свега видљивог и невидљивог, да је Он око себе поставио ревносне анђеле (небеске силе) који горећи ревношћу творе вољу Његову. Управо то, по речима мога учитеља, означава послање серафима. Тако је наставник мој учио мене, а ја теби само преносим његове поуке како би од себе удаљио сваку недоумицу која се тиче истина о небским силама.

ЧЕТРНАЕСТА

ГЛАВА

Шта значи споменути број анђела у Светом Писму (Дан. 7,10)?

1. По мом мишљењу, достојно је најбрижљивијег размишљања све оно шта Писмо казује о анђелима, а самим тим и речи које казују да њих има на хиљаде хиљада, тј. да их има небројено више него ли што ми можемо исказати бројевима. И заиста, чин небских сила неизбројив је за нас јер њихово блажено воинство у свему превазилази наш ум. Знајући то, јасно нам је да и истина о њиховом броју јесте далеко од нашег разумевања и знања, као и то да једино Творац зна истину о томе.

ПЕТНАЕСТА

ГЛАВА

Шта означавају чувствена изображавања анђела?

1. Ако је угодно, допустимо мало одмора нашем умственом напрезању које је неопходно када се казују речи о небским силама, те се позабавимо казивањем о многообразним и многовидним изображењима анђела, имајући на уму да ће нам и то бити од користи на путу усхођења ка истинама о њиховом (анђелском) свету. Пре свега нека је теби познато да се сваки чин потчињава вишем и да од њега добија истине које затим преноси нижима од себе.

2. При казивању о првом изображењу нама је пре свега потребно размотрити зашто богослови најчешће упо-требљавају симболе огња; јер, у њиховим речима наићи ћеш не само на представе огњених кола, него и огњених животиња, на муњовидне мужеве, на огњене реке које теку уз страшаи шум; они (богослови) такође говоре и о огњеним престолима, а самим именом серафима показују нам да је реч о огњеним бићима. По мом мишљењу, огањ указује на богоподобно својство небеских умова јер свети богослови неретко и неизобразивог Бога покушавају да изобразе под видом огња јер он (огањ), ако тако могу рећи, у себи носи одређен број нама видљивих божанствених својстава. Чувствени огањ, да тако кажемо, ничим није задржљив, лако и слободно пролази кроз много тога; он је јасно видљив а уједно је и скривен и непознат уколико нема некакве материје над којом би он показао своје делање; он је неухватљив и невидљив сам собом; све побеђује и над свиме чега се дотакне пројављује своје деловање; све мења и својом животворном топлином све обнавља; он је незадржив, несместив, он има силу да одељује (одваја), да стреми на горе; свагда је на иовршини, свагда се креће; самопокретан је а уједно покреће све; он има силу да обухвати али је сам необухватљив; нема потребе ни за чиме, неприметно се умножава; делатан је, силан је, а као невидљив присутан је у свему, обилно пројављујући себе без свога умањивања (слабљења). Могуће је споменути још многа од

својстава огња, и знајући све то, богомудри мужеви управо стога и користе вид огња да њиме казују о вишњем свету.

3. Небеска бића се такође представљају и под образом човека јер је он (човек) обдарен разумом и способан је да своје умствене силе устремљује ка вишњем. Ра-злог због кога се користи образ човека када се говори о анђелима јесте и у томе да је он (човек) достојан началства и власти, да над осталом видљивом творевином влада силом ума који му је подарен од Творца, као и због тога што је слободан. Такође сматрам да се и у сваком од многих делова нашег тела могу наћи образи помоћу којих би барем мало пројавили истине о својствима небеских сила. Тако је могуће рећи да наша способност гледања казује о анђелском созерцавању божанствене светлости, а такође и о јединственом, хитром, чистом и бестрасном прихватању божанствених озарења. Распознавање мириса означава њихову способност да примају и прихватају божанствено благоуханије које превазилази сваки ум, те да верно разликују то (благоуханије) од зловоња и да га потпуно избегавају. Чуло слуха казује нам о њиховој способности да разумно примају истине које им се казују, а чуло укуса говори нам о њиховом насићену духовном храном. Чуло додира казује нам о њиховој способности да верно разликују корисно од некорисног. Трепавице и обрве казују нам о њиховој способности да чувају божанствено знање. Младачки узраст казује нам о њиховој сили. Зуби означавају способност да раздељују савршену храну коју примају; јер, свако духовно биће, примивши знање од бића које је више од њега, са свом брижљивошћу раздељује то знање онима који су ниже од њих. Плећа, лактови и руке казују нам о њиховој сили да чине (делају). Срце је симбол њиховог богоподобног живота и силе да марљиво раздељује истине онима који су поверени њиховом старању. Грудни кош означавају незаморну снагу која чува животворни дар срца које се налази унутар њих (груди). Кичма означава да су у њима садржане све животне силе, а ноге - њихову брзину и хитрост ка испуњавању свега. Када казују о њиховој хитрости, богослови неретко казују да они (анђели) имају крила јер она (крила) говоре о летењу, о узвисивању над свиме што је земаљско. Лакоћа крила такође означава и лако удаљавање од нижег ка вишњим висинама. Њихова необувеност казује о слободи и ничим незадржаваној спремности да се што више приближавају Богу.

4. Понекад се казује и о одећи њиховој, а такође и о томе да они у рукама носе некаква оруђа (предмете). Ради бољег разумевања тога, рећи ћемо и ово: светле и огњу подобне одежде, како ја мислим, означавају њихово богоподобје, њихову силу, њихово обитавање на небесима преиспуњеним светлошћу. Када нам казују да они носе свештеничке одежде, тада нам се указује на истину о томе да су они близу Бога, да имају тајанствена виђења и да су свецело посвећени богослужењу (служењу, испуњењу воље Божије). Појас означава њихову способност да чувају дате им силе и да се свагда усредсређују на испуњење онога што им је поверено, те да такво њихово делање указује на кон-стантност какву у себи има савршен круг.

5. Жезло означава њихово царско и владичанско достојанство; копље и оружје казују о њиховој сили да оде-ле (одстране) оно шта њима није својствено, а такође казује о њиховој бриткости (оштрини), делању и мно-штву сила којим су обдарени. Разна геометријска и уметничка оруђа означавају њихову способност да оснивају, граде и усавршавају, тј. да оне који су ниже од њих узводе ка Богу. Понекад су оруђа која имају анђели употребљена као симболи Божијег суда о нама (погл. Број. 22,23; 2. Цар. 24,17; Откр. 20.; Амос 8.; Зах. 3.; Јер. 24.). Нека од тих оруђа означавају исправљајуће поуке или кажњавајуће правосуђе; друга означавају ослобађање од опасности или умножење дарова. Али, нагласимо још једном, сваки тај образ (симбол) употребљен је да ми кроз њега барем донекле сазнамо истину о њима (анђелима).

6. То што њих (анђеле) означавају ветровима (погл. Дела ап. 7, 2; Пс. 103, 3), означава брзину њихове делатности која беззауствено свуда прониче; такође казује и о њиховој способности да иду свише ка нижем и обратно, узводећи оне који су ниже ка вишњем, тј. казују о њиховом

старању о ошма који су им поверени. Такође је могуће рећи да се кроз симболе ветра казује о богоподобности небеских умова јер ветар у себи има подобје и образ божанственог делања, а како сам ја већ довољно показао онда када сам говорио о симболичком богословљу, при објашњењу тајанствености четири стихије, по своме природном и животворном доброкретању. Јер речено је: „А не знаш откуда долази и куда иде" (Јн. 3, 8). Затим, богословље казује о томе да су анђели окружени облацима, означавајући тиме да свети умови непостиживим образом примају у себе првоначалну светлост те да је изобилно и без сујете предају нижима од себе, саобразно са њиховом природом; то такође показује да су они, попут духовног дажда, ти који обилним капима натапају оне који се од њих орошавају зарад узрастања у духовном животу.

7. Ако богословље, казујући о небеским бићима, користи вид бакра (нпр. Јез. 1,7; Дан. 10, б), ћилибара (нпр. Јез. 1, 5; 8, 2) или разнобојних камења (нпр. Откр. 4, 3), то ћилибар, као нешто златовидо, означава неизмерно бљештавило, какво имамо у злату, тј. његово јарко, светловидо сијање које нам казује, барем мало, на небеско. Ка бакру се могу односити својства огња или својства злата, о коме смо говорили, а што се тиче разнобојних камења, потребно је нагласити да њихова бела боја изображава светлост, да црвена казује о пламенитости, да жута казује о златовидости, да зелена говори о младости и бодрости. Једном речју, у сваком од видова симболичких изображења можемо пронаћи тајанствено тумачење. Али, како ја мислим, већ је довољно речено о томе, а сада треба да понешто кажемо и о симболичком изображавању небеских сила кроз поједине животиње.

8. Као први издваја се образ лава (погл. Откр. 4,7; Јез. 1, 10), који је потребно разумети као крепку силу и барем делимично уподобљењу непостижном и неизрецивом Богу јер они (анђели) јесу ти који крепко закривају (чувају) духовне стазе и путеве који воде ка Богу, откривајући их и показујући их само онима који су тога заиста достојни. Образ вола (погл. Јез. 1,10) означава њихову снагу, бодрост и стварање (чињење) својеврсне духовне бразде која нас чини способнима за примање небеских и плодноносних роса; рог (кога има во), симбол је њихове (анђелске) хранитељне и непобедиве силе. Затим, образ орла (погл. Јез. 1,10) казује нам о њиховом царском достојанству, а такође и о њиховој брзини, оштрини погледа, умећу у стицању врлина, сили и, на крају, о њиховом непрекидном надгледању оних који су им поверени, као и о созерцавању светлосних зрака који истичу из божанственог светла. На крају, образ коња означава њихову покорност и хитру послушност. Бела боја (погл. Зах. 6, 3) означава светлост или њихову сродност са божанском светлошћу; боја враних коња (погл. Зах. 6, 2) казује о њиховој несазнајној тајанствености; боја риђих коња (погл. Зах. 6, 2) означава њихову пламеност и брзу делатност; а шарених коња (погл. Зах. 6, 3), њихову силу посредством које премудро сједињују прво са другим и обратно, друго са првим... Када се казује о гневу анђела потребно је разумети да се говори о њиховом духовном мужеству; када се говори о њиховој жудњи, потребно је разумети да се казује о њиховој божанственој љубави. Једноставније речено, употреба особина својствених за чувствена бића учињена је зарад покушаја да се исказе барем нешто мало о невештатственим небеским бићима и за оне који су благоразумни, такви симболи представљају образе кроз које ће прихватити оно шта је речено о њима (анђелима).

9. Такође је потребно нешто рећи и о рекама, точковима, колима - симболима који се такође употребљавају приликом казивања о небеским бићима. Огњене реке (погл. Дан. 7, 10) означавају њих као божанствене источнике који обилно орошавају оне који су њима поверени на старање. Кола (погл. 4. Цар. 2,11; 6, 17) казују о њиховом сагласном испуњавању онога што им је заповеђено, док симбол точка (погл. Јез. 1, 16; 10,2) казује о непрестаном кретању напред, казује нам о томе да они (анђели) постојано иду правим пу-тем, настојећи да и нас усмере на исти начин. Овај симбол точка могуће је прихватити и на други тајанствени начин. Јер, богослов казује: „А точкови се зваху, како чух: кола" (Јез. 10,13), а та реч (кола) на језику Јевреја такође

значи и откривање или окре-тање. Огњеним и божанственим точковима принадежи окретање јер су они заиста ти који откривења која им се дају, свагда спремни да открију и онима ниже од њих. Остаје нам објаснити радост небеских чинова (погл. Лк. 15, 10). Истина је да су они (анђели) савршено страни за било какво наше чувство, али они се, како о томе казује Писмо, ипак радују када се грешници покају, када се обратe Господу и на тај начин на делу покажу промисао Божји о нама људима. Ето шта сам ја могао рећи о тим симболима и изобра-жењима. И ако ми ти кажеш да не рекох баш све о свему, по поретку који је изложен у Писму, о делима и изобраењима анђелских сила, одговарам ти на то искреним признањем да ми често немамо потпуно знање о оним предметима који су далеко изнад нас, те да имамо потрену за искуснијим руководитељем у тим стварима; такође ти казујем и ово: много тога је изо-стављено намерно, бринући се о томе да овај кратак спис не постане преопширан, а такође да са побожношћу ћуtimo о тајнама које су за нас недоступне.

КРАЈ